

UZASADNIENIE PROJEKTU USTAWY

W aktualnym stanie prawnym kwestie związane z systemem szkolnictwa wyższego są uregulowane w ustawie z dnia 27 lipca 2005 r. - Prawo o szkolnictwie wyższym oraz ustawie z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki.

Celem proponowanej regulacji jest przede wszystkim:

- 1) ułatwienie dostępu do studiów wyższych osobom dojrzałym w ramach uczenia się przez całe życie,
- 2) zapewnienie lepszej jakości kształcenia przy uwzględnieniu autonomii programowej uczelni,
- 3) dostosowanie funkcjonowania uczelni do skutków niżu demograficznego,
- 4) doprecyzowanie niektórych rozwiązań w oparciu o doświadczenia z wdrażania nowelizacji ustawy - Prawo o szkolnictwie wyższym.

Zmieniające się potrzeby rynku pracy wymagają stałego dostosowywania do nich kompetencji i kwalifikacji pracowników. Ułatwienie dostępu do studiów wyższych osobom dojrzałym, w ramach procesu uczenia się przez całe życie, ma na celu umożliwienie im ukończenia studiów w specjalnym trybie uwzględniającym wcześniej uzyskane kwalifikacje i kompetencje.

Ułatwiony zostanie zatem dostęp do szkolnictwa wyższego osobom posiadającym kilkuletnie doświadczenie zdobyte po uzyskaniu świadectwa dojrzałości. Zapewni to nowy system potwierdzania posiadanych przez nich kompetencji zdobytych poza systemem szkolnictwa wyższego, a więc np. uzyskanych w procesie samodoskonalenia, wykonywania pracy zawodowej, uczestnictwo w kursach i szkoleniach, a także w kolegiach funkcjonujących w systemie oświaty.

Niż demograficzny powoduje, że uczelnie silnie konkurują o liczbę studentów. Rosnąca liczba studentów na tzw. kierunkach masowych często prowadzi do obniżania jakości nauczania i wywołuje zjawisko tzw. „równania w dół”. Proponowane zmiany mają na celu przede wszystkim wzmocnienie mechanizmów konkurowania uczelni w oparciu o jakość kształcenia, a także zróżnicowanie wymogów stawianych różnym typom uczelni. Stanowiące kontynuację reformy szkolnictwa wyższego z 2011 r. nowe mechanizmy, powinny doprowadzić do wyraźnego odróżnienia zadań uczelni akademickich zobowiązanych do prowadzenia badań naukowych i rozliczanych z ich realizacji od zadań uczelni zawodowych.

Osiągnięte to zostanie przez wyspecjalizowanie się uczelni zawodowych w kształceniu na kierunkach praktycznych rozwijających praktyczne umiejętności studentów, a także poprzez przeprofilowanie uczelni akademickich w uczelnie, w których kształcenie powiązane będzie z realizowanymi w uczelni badaniami naukowymi oraz włączeniem w nie studentów.

W ten sposób system szkolnictwa wyższego składać się będzie w przyszłości z dwóch podstawowych typów uczelni: uczelni, kształcących przede wszystkim na profilu praktycznym, przygotowujących absolwentów do potrzeb rynku pracy, oraz uczelni, koncentrujących się na ogólnoakademickich programach kształcenia.

Realizacji celów określonych w projekcie będą służyć także nowe warunki wymagane przy realizacji kształcenia interdyscyplinarnego, włączenie prac dyplomowych do ogólnopolskiego repozytorium wykorzystywanego przez uczelnie w programach antyplagiatowych, zmiany umożliwiające lepszą ocenę efektów kształcenia oraz usprawniające tryb postępowania w sprawach uruchamiania i zawieszania kierunków studiów w uczelniach publicznych i niepublicznych oraz likwidacji uczelni niepublicznych.

W celu ochrony uczelni niepublicznych, zapewniających wysoką jakość kształcenia i rzetelnie stosujących prawo przed negatywnymi skutkami niżu demograficznego, zapewniony zostanie studentom i kandydatom na studia skuteczny dostęp do informacji o uczelniach, które nie przestrzegają prawa oraz o kierunkach studiów, które otrzymały negatywną ocenę Polskiej Komisji Akredytacyjnej. Projekt ustawy przewiduje też inne zmiany wzmacniające ochronę praw studentów.

Jedną z bolączek polskiej gospodarki jest niezadowolający poziom wykorzystywania w praktyce przez przedsiębiorstwa wyników badań naukowych, czego skutkiem jest niska innowacyjność polskich przedsiębiorstw. Projektowana ustawa, poprzez zagwarantowanie naukowcom praw własności intelektualnej, wprowadza znaczący impuls do aktywnych działań w zakresie komercjalizacji wyników prowadzonych przez nich badań.

Dalsze zmiany, np. doprecyzowanie regulacji dotyczącej dotacji projakościowej, warunków tworzenia spółek celowych przez uczelnie, dokonywanie zmian nazw uczelni publicznych w drodze rozporządzenia, mają służyć poprawie efektów działań organów uczelni i organów zarządzających systemem szkolnictwa wyższego.

1. Ułatwienie dostępu do studiów wyższych osobom dojrzałym poprzez wprowadzenie systemu potwierdzania efektów uczenia się zdobytych poza systemem szkolnictwa wyższego.

Jednym z kluczowych problemów polskiego rynku pracy jest niedopasowanie kompetencji absolwentów do zmieniających się potrzeb społeczno-gospodarczych. W Polsce dominuje model uczenia się do 25. roku życia. W efekcie obserwuje się pogłębiające

niedopasowanie kwalifikacji pracowników, zwłaszcza starszych, do potrzeb rynku pracy, co odbija się na ogólnym wskaźniku niskiego poziomu zatrudnienia. Potwierdzają to wyniki raportu „2010 Update of the European Inventory on Validation of Non-formal and Informal Learning”, które pod względem stopnia wdrożenia systemów zaliczania kwalifikacji nieformalnych w procesie uczenia się przez całe życie, dzielą kraje członkowskie na cztery grupy. Polska znajduje się w grupie państw najmniej zaawansowanych we wdrażaniu tych systemów. Zaproponowane rozwiązania mają na celu zbliżenie sposobów zdobywania wykształcenia do modeli istniejących w krajach o najwyższym poziomie aktywności zawodowej (m.in. kraje skandynawskie), zapewniających możliwości przechodzenia ze świata pracy do świata edukacji (i na odwrót), i uzupełniania kwalifikacji w miarę potrzeb w wieku dorosłym.

Dzięki proponowanemu rozwiązaniu osoba ubiegająca się o potwierdzenie efektów uczenia się będzie mogła uczestniczyć w mniejszej liczbie zajęć, a tym samym skrócić czas odbywanych studiów lub zmniejszyć ich intensywność. Może ją to zachęcić do podjęcia studiów lub ułatwić ich godzenie z życiem zawodowym czy osobistym. Pozwoli również na osiągnięcie satysfakcji z pracy włożonej w podnoszenie kompetencji poza systemem kształcenia formalnego.

Wprowadzana regulacja powinna przyczynić się do zwiększenia uczestnictwa w kształceniu formalnym osób powyżej 25. roku życia oraz lepszego dostosowania kompetencji i kwalifikacji pracowników do potrzeb rynku pracy.

Projekt reguluje:

- wymagania stawiane osobom, które zamierzają skorzystać z instytucji potwierdzania efektów uczenia się, przyznając to prawo osobom posiadającym świadectwo dojrzałości i 5 lat doświadczenia po maturze - w przypadku ubiegania się o przyjęcie na studia pierwszego stopnia lub jednolite studia magisterskie albo tytuł zawodowy licencjata (inżyniera lub inny równorzędny) i 3 lata doświadczenia po ukończeniu studiów pierwszego stopnia - w przypadku ubiegania się o przyjęcie na studia drugiego stopnia. W przypadku posiadania tytułu zawodowego magistra wystarczające byłoby dwuletnie doświadczenie zawodowe. Wymóg posiadania doświadczenia po maturze nie dotyczyłby absolwentów kolegiów, funkcjonujących w systemie oświaty;
- wymagania stawiane uczelniom, uznając, iż prawo to powinny otrzymać tylko te podstawowe jednostki organizacyjne uczelni, które posiadają przynajmniej pozytywną ocenę Polskiej Komisji Akredytacyjnej (ocenę programową lub instytucjonalną) lub w przypadku nieprzeprowadzenia jeszcze oceny - jednostki, które posiadają uprawnienia do nadawania stopnia doktora;

- procedury, które powinny zostać określone przez senat uczelni w związku z potwierdzaniem efektów uczenia się, a także zasady dotyczące opłat za potwierdzanie przez uczelnię efektów uczenia się uzyskanych drogą inną niż formalna oraz prowadzenia tych studiów. Studia dla osób przyjętych po weryfikacji efektów kształcenia zdobytych poza systemem formalnym będą odpłatną usługą edukacyjną przeznaczoną przede wszystkim dla osób pracujących.

W celu zagwarantowania odpowiedniego poziomu kształcenia osoba ubiegająca się o potwierdzenie efektów uczenia się nie będzie mogła w ten sposób uzyskać więcej niż 50% puli punktów ECTS przypisanych do danego programu kształcenia, w tym efektów kształcenia dla tego kierunku. Ogólna liczba osób, które uzyskały takie potwierdzenie, na danym kierunku studiów i poziomie kształcenia, nie będzie mogła przekroczyć 20% ogólnej liczby studentów na tym kierunku. Ocena jakości tej usługi będzie dokonywana przez Polską Komisję Akredytacyjną.

Z procedury potwierdzania efektów uczenia się będą wyłączone kierunki, dla których zgodnie z przepisami UE zostały określone standardy kształcenia.

2. Zapewnienie lepszej jakości kształcenia

Nowe rozwiązania mają przeciwdziałać dominującemu w uczelniach zawodowych, trendowi kształcenia na kierunkach studiów o profilu ogólnoakademickim, w szczególności na kierunkach tzw. „masowych”. Ponieważ w uczelniach tych (publicznych i niepublicznych) studenci mają ograniczony dostęp do wysoko wyspecjalizowanej kadry naukowej (niższe wymogi dotyczące minimum kadrowego), a zajęcia dydaktyczne często odbywają się w dużych grupach wykładowych powoduje to erozję relacji „mistrz-uczeń”, a tym samym obniżanie jakości kształcenia. Masowe kształcenie studentów na kierunkach ogólnoakademickich powoduje też, że kwalifikacje i kompetencje ich absolwentów nie odpowiadają oczekiwaniom pracodawców, co z kolei wpływa na poziom bezrobocia wśród ich absolwentów.

Nowa regulacja wprowadza zasadę, że tylko ta podstawowa jednostka organizacyjna uczelni, która posiada uprawnienia do nadawania stopnia naukowego doktora będzie mogła prowadzić kształcenie zarówno na kierunkach studiów o profilu praktycznym, jak i na kierunkach o profilu ogólnoakademickim. Natomiast jednostka organizacyjna nieposiadająca uprawnień do nadawania stopnia naukowego doktora będzie zobowiązana do prowadzenia kształcenia na kierunkach o profilu praktycznym. Ponad połowa programu kształcenia o profilu praktycznym obejmowałaby zajęcia praktyczne kształtujące kompetencje społeczne

i umiejętności praktyczne, w tym umiejętności uzyskiwane drogą zajęć warsztatowych, prowadzonych przez osoby posiadające doświadczenie zawodowe zdobyte poza uczelnią w dziedzinie związanej z kierunkiem studiów. Natomiast zajęcia na kierunku studiów pierwszego i drugiego stopnia o profilu ogólnoakademickim byłyby powiązane z realizowanymi w uczelni badaniami, służącymi w przeważającym stopniu zdobywaniu przez studenta pogłębionej wiedzy.

Uruchomienie studiów pierwszego lub drugiego stopnia na kierunku o profilu ogólnoakademickim będzie również możliwe po zdobyciu doświadczenia w tym zakresie, rozpoczęciu prowadzenia badań naukowych i uzyskaniu pozytywnej oceny jakości kształcenia wydanej przez Polską Komisję Akredytacyjną na prowadzonym kierunku studiów odpowiednio pierwszego lub drugiego stopnia o profilu praktycznym (nie wcześniej niż po zakończeniu cyklu kształcenia). Ponadto podstawowa jednostka organizacyjna ubiegająca się o uruchomienie ogólnoakademickiego profilu kształcenia na kierunku studiów pierwszego i drugiego stopnia lub jednolitych studiów magisterskich powinna zatrudnić w pełnym wymiarze czasu pracy co najmniej ośmiu nauczycieli akademickich posiadających tytuł naukowy profesora lub stopień naukowy doktora habilitowanego lub osoby, które nabyły uprawnienia równoważne z uprawnieniami doktora habilitowanego na podstawie art. 21a ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki, dla których uczelnia stanowi podstawowe miejsce pracy, reprezentujących dziedzinę nauki lub sztuki, związaną z danym kierunkiem studiów. Natomiast warunki dotyczące minimum kadrowego w tym zakresie pozostaną bez zmian.

Zmiany w zakresie minimum kadrowego studiów drugiego stopnia o profilu praktycznym mają na celu stworzenie dogodnych warunków do prowadzenia takich studiów. Umożliwią one zastąpienie samodzielnego nauczyciela akademickiego dwoma nauczycielami posiadającymi stopień naukowy doktora oraz znaczne doświadczenie zawodowe zdobyte poza uczelnią. Natomiast nauczyciela posiadającego stopień naukowy doktora można będzie zastąpić dwoma osobami z tytułem zawodowym magistra, oraz posiadającymi znaczne doświadczenie zawodowe zdobyte poza uczelnią w dziedzinie związanej z kierunkiem studiów.

W obydwu przypadkach zmiany te nie mogą przekroczyć 50% liczby osób zaliczanych do minimum kadrowego.

Dla podstawowych jednostek prowadzących kształcenie na kierunkach o profilu ogólnoakademickim zostanie wprowadzony trzyletni - w przypadku studiów pierwszego stopnia i czteroletni - w przypadku studiów drugiego stopnia i jednolitych studiów magisterskich, okres na dostosowanie się do nowych rozwiązań.

Wprowadzona zostanie też zasada, zgodnie z którą ponad połowa programu kształcenia, określonego liczbą punktów ECTS, na kierunku studiów o profilu praktycznym powinna obejmować zajęcia praktyczne kształtujące kompetencje społeczne i praktyczne umiejętności studenta, w tym umiejętności uzyskiwane drogą zajęć warsztatowych, prowadzonych przez osoby posiadające doświadczenie zawodowe spoza uczelni.

Nowe przepisy będą nakładały obowiązek organizowania co najmniej trzymiesięcznych praktyk zawodowych na kierunkach studiów o profilu praktycznym. Obecnie praktyki są nieobowiązkowe zarówno na profilu praktycznym, jak i ogólnoakademickim. Większość uczelni prowadzi praktyki na profilu praktycznym, jednak trwają one z reguły 1 do 2 miesięcy. Proponowana zmiana uwzględnia sygnały pracodawców, zgodnie z którymi praktyki w takim wymiarze są zbyt krótkie i studenci nie osiągają zakładanych praktycznych umiejętności.

Proponuje się ponadto wprowadzenie przepisów umożliwiających naprzemienne kształcenie w uczelni i odbywanie praktyk.

Przewiduje się także, z uwagi na konieczność dostosowania kształcenia do potrzeb rynku pracy, zmianę przepisów dotyczących konwentu zawodowych uczelni publicznych, zwiększając liczbę pracodawców w jego składzie. Uprawnienia Ministra Obrony Narodowej i ministra właściwego do spraw wewnętrznych w zakresie określania składu konwentu pozostaną bez zmian.

W publicznej uczelni zawodowej opis efektów kształcenia określa senat, po zasięgnięciu opinii konwentu.

Biorąc pod uwagę, że jakość kształcenia ma zasadniczy wpływ na powodzenie absolwentów na rynku pracy oraz na poziom konkurencyjności polskiego szkolnictwa wyższego w skali międzynarodowej, w nowej regulacji proponuje się dodatkowo:

1) zmiany rozszerzające możliwości kształcenia interdyscyplinarnego i umożliwiające nadawanie stopni naukowych przez dwie lub więcej jednostki organizacyjne.

Krokiem w stronę unowocześnienia i uatrakcyjnienia oferty kształcenia jest umożliwienie prowadzenia wspólnych studiów interdyscyplinarnych nie tylko przez podstawowe jednostki organizacyjne tej samej uczelni, ale też jednostki różnych uczelni publicznych lub niepublicznych. Uczelnie te w umowie powinny określić zasady finansowania i rozliczenia kosztów prowadzenia wspólnych studiów interdyscyplinarnych. Uprawnienia do prowadzenia takich studiów przysługiwać będą wyłącznie tym podstawowym jednostkom organizacyjnym uczelni, które posiadają uprawnienia do nadawania stopnia naukowego doktora habilitowanego. Jednostki te będą mogły tworzyć wspólne minimum

kadrowe dla wspólnie prowadzonego kierunku studiów. Cel regulacji dotyczy bowiem możliwości łączenia odmiennych dyscyplin naukowych, np. informatyki, biotechnologii, mechatroniki i medycyny, na jednym kierunku studiów. Doprecyzowane zostaną przepisy dotyczące wspólnych dyplomów ukończenia studiów.

W celu stworzenia lepszej oferty dydaktycznej dla najzdolniejszych studentów doprecyzowane będą warunki oceny programowej prowadzenia indywidualnych studiów międzyobszarowych. Określone zostaną również warunki prowadzenia środowiskowych studiów doktoranckich. Do ich prowadzenia będą upoważnione tylko jednostki, z których każda posiadać będzie uprawnienia do prowadzenia studiów doktoranckich.

Regulacja wprowadzi rozwiązania ułatwiające przygotowanie interdyscyplinarnych rozpraw doktorskich i pozwoli na powołanie drugiego promotora lub kopromotora w przewodach doktorskich, prowadzonych wspólnie przez różne jednostki, a nie tylko - jak dotychczas - w ramach współpracy międzynarodowej.

Proponuje się również stworzenie możliwości przeprowadzania wspólnego przewodu doktorskiego na podstawie interdyscyplinarnej rozprawy doktorskiej. Dyplom będzie wydawany w jednej dziedzinie w zakresie dyscypliny wiodącej, w którą osoba ubiegająca się o stopień doktora wniosła największy wkład naukowy. Do przeprowadzenia przewodu doktorskiego rady jednostek organizacyjnych¹ powołają wspólną komisję. Komisja będzie miała uprawnienia w przedmiocie przyjęcia rozprawy doktorskiej i dopuszczenia jej do publicznej obrony oraz przyjęcia publicznej obrony rozprawy doktorskiej. Uchwały w sprawie nadania stopnia doktora oraz wydanie dyplomu będą w kompetencji rad jednostek organizacyjnych. W konsekwencji zmianie ulegną również przepisy dotyczące wydawania wspólnych dyplomów doktorskich.

2) zmiany umożliwiające lepszą ocenę efektów kształcenia.

Proponuje się wprowadzenie definicji pracy dyplomowej. Obejmie ona nie tylko prace pisemne, ale także artykuł opublikowany, prace projektowe (np. projekt i wykonanie programu lub systemu komputerowego), konstrukcyjne, technologiczne lub artystyczne. Zakłada się uzupełnienie katalogu wymagań niezbędnych do ukończenia studiów pierwszego i drugiego stopnia oraz jednolitych studiów magisterskich o obowiązek złożenia pracy dyplomowej. Ograniczenie tych wymagań do egzaminu dyplomowego może okazać się niewystarczające do zweryfikowania poziomu wiedzy i umiejętności absolwenta.

¹ Jednostka organizacyjna - wydział, inna jednostka organizacyjna szkoły wyższej, instytut naukowy Polskiej Akademii Nauk, instytut badawczy albo międzynarodowy instytut naukowy utworzony na podstawie odrębnych przepisów, działający na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

Na uczelni zostanie nałożony obowiązek sprawdzania prac dyplomowych przed ich obroną z wykorzystaniem programów antyplagiatowych i ogólnopolskiego repozytorium prac dyplomowych. Przyczyni się to do ograniczenia nierzetelności w ich przygotowywaniu. Uczelnia jest obowiązana do niezwłocznego przekazania pracy dyplomowej po pozytywnym zakończeniu obrony do ogólnopolskiego repozytorium pisemnych prac dyplomowych. Włączenie uczelnianych baz prac dyplomowych do ogólnopolskiego repozytorium tych prac poszerzy możliwości dokonywania porównań zarówno przez promotora, jak też przez PKA.

Zapewnieniu jakości kształcenia ma służyć również doprecyzowana regulacja określająca warunki podziału podstawowych jednostek organizacyjnych uczelni, wprowadzająca zakaz przenoszenia uprawnień do nowo tworzonych jednostek zamiejscowych. Ma ona na celu zapewnienie odpowiednich warunków do prowadzenia kierunku, w tym w szczególności w zakresie bazy materialnej i minimum kadrowego, oraz uniemożliwienie korzystania z jednego uprawnienia do kierunku w więcej niż jednym miejscu. Uruchomienie kierunku studiów w nowo powstałej jednostce zamiejscowej będzie każdorazowo wymagało opinii Polskiej Komisji Akredytacyjnej.

Podniesieniu jakości kształcenia na studiach drugiego stopnia służyć ma również umożliwienie zwiększenia maksymalnej liczby semestrów kształcenia z 4 do 5, w zależności od uzasadnionych potrzeb.

3) usprawnienie trybu postępowania w sprawach uruchamiania i zawieszania kierunków studiów uczelni publicznych i niepublicznych oraz likwidacji uczelni niepublicznych.

Skutki niżu demograficznego powodują znaczne zwiększenie liczby zawieszanych kierunków studiów oraz procesów konsolidacji i likwidacji uczelni niepublicznych. Nowe kierunki uruchamiane są nieraz z naruszeniem zasad minimum kadrowego, nieprzestrzeganiem innych określonych w ustawie przepisów, brakiem dostosowania wewnętrznych uregulowań i procedur do przepisów ustawy i wydanych na jej podstawie aktów wykonawczych, a nawet zdarzają się przypadki prowadzenia kształcenia bez wymaganych uprawnień.

Stąd też proponuje się usprawnienie trybu zawieszania i cofania uprawnień do prowadzenia studiów na określonym kierunku i poziomie kształcenia, uszczegółowienie przesłanek i terminu likwidacji uczelni niepublicznych, uregulowanie konsekwencji prawnych niepoddania się przez uczelnie kontroli MNiSW oraz PKA, uszczegółowienie trybu postępowania w ramach czynności nadzorczych w przypadku powstania nieprawidłowości.

W celu ochrony jakości kształcenia zakłada się wyeliminowanie sytuacji, w której uczelnia kształci, nie spełniając wymaganych warunków prowadzenia studiów wyższych, w tym minimum kadrowego, tylko dlatego, że zawiadamia o tym Ministra.

W przypadku stwierdzenia zaprzestania przez jednostkę warunków do prowadzenia studiów lub negatywnej oceny kształcenia dokonanej przez Polską Komisję Akredytacyjną Minister będzie zawieszał lub cofał uprawnienie podstawowej jednostce organizacyjnej do prowadzenia studiów na danym kierunku, poziomie i profilu kształcenia.

Proponuje się wprowadzenie zasady, iż wszczęcie postępowania w sprawie przywrócenia zawieszono uprawnienia do prowadzenia studiów na określonym kierunku, poziomie i profilu kształcenia, następuje na wniosek uczelni, złożony do ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego. W przypadku niezłożenia przez uczelnię wniosku przed upływem dwunastu miesięcy od dnia podjęcia decyzji o zwieszeniu uprawnienia, wygasa ono z upływem ostatniego dnia tego terminu.

W przypadku cofnięcia albo wygaśnięcia uprawnienia do prowadzenia studiów na danym kierunku z wnioskiem o przyznanie podstawowej jednostce organizacyjnej nieposiadającej uprawnienia do nadawania stopnia doktora habilitowanego, uprawnienia do prowadzenia studiów na tym samym kierunku uczelnia będzie mogła wystąpić po upływie dwudziestu czterech miesięcy od dnia wygaśnięcia uprawnienia albo podjęcia decyzji o cofnięciu uprawnienia. Natomiast jeżeli cofnięcie lub wygaśnięcie uprawnienia do prowadzenia kształcenia na kierunku dotyczy podstawowej jednostki organizacyjnej uczelni posiadającej uprawnienia do nadawania stopnia doktora habilitowanego, uczelnia będzie mogła utworzyć w tej jednostce ten sam kierunek studiów po upływie dwudziestu czterech miesięcy od dnia wygaśnięcia uprawnienia albo doręczenia decyzji o cofnięciu uprawnienia.

W przypadku negatywnej oceny kształcenia dokonanej przez Polską Komisję Akredytacyjną na jednym z kierunków prowadzonych przez podstawową jednostkę organizacyjną nieposiadającą uprawnienia do nadawania stopnia doktora habilitowanego, z wnioskiem o przyznanie tej jednostce uprawnienia do prowadzenia studiów na innym kierunku, poziomie i profilu kształcenia, uczelnia może wystąpić po upływie dwunastu miesięcy od dnia podjęcia przez Komisję uchwały w sprawie negatywnej oceny kształcenia. Natomiast jeżeli negatywna ocena kształcenia dotyczy podstawowej jednostki organizacyjnej uczelni posiadającej uprawnienie do nadawania stopnia doktora habilitowanego, uczelnia może utworzyć w tej jednostce inny kierunek studiów po upływie dwunastu miesięcy od dnia podjęcia przez Komisję uchwały w sprawie negatywnej oceny kształcenia, za zgodą ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego.

Proponuje się wprowadzenie regulacji dotyczącej uprawnień jednostek, które przez kilka lat wstrzymują rekrutację na dany kierunek i poziom studiów, przez wskazanie okresu, po upływie którego uprawnienie to wygaśnie z mocy prawa. Termin opiniowania wniosków o uruchomienie nowych kierunków studiów przez PKA zostanie skrócony z czterech do trzech miesięcy. Regulacja ta skróci całą procedurę tworzenia nowych kierunków, w tym interdyscyplinarnych, jak i wychodzących naprzeciw potrzebom lokalnego rynku pracy, do okresu jednego semestru.

Nadanie uprawnienia do prowadzenia kierunku lekarskiego, lekarsko - dentystycznego oraz kierunku farmacja będzie wymagało poza opinią PKA także opinii ministra właściwego do spraw zdrowia.

Obecnie ustawa zobowiązuje rektora do przedstawienia do wiadomości Ministra - w terminie 30 dni od dnia uchwalenia przez senat uczelni nowego statutu lub zmian w statucie. Takiego obowiązku nie ma w przypadku statutów nadawanych decyzją założyciela. W ramach proponowanych rozwiązań określa się 14 - dniowy termin na przekazanie ministrowi właściwemu do spraw szkolnictwa wyższego statutu uczelni, przyjętego przez senat lub nadanego przez założyciela uczelni. Jeśli minister w ciągu 30 dni nie zgłosi zastrzeżeń, statut uważany będzie za zgodny z przepisami.

Założyciel uczelni niepublicznej zobowiązany będzie do pokrywania z własnego majątku kosztów wynagrodzenia likwidatora uczelni. Zasada ta będzie dotyczyła przypadku, gdy koszty likwidacji uczelni niepublicznej przekroczą jej majątek. Koszty wynagrodzenia likwidatora nie powinny być pokrywane z budżetu państwa.

Zostanie wyłączona możliwość wydania pozwolenia na utworzenie uczelni niepublicznej:

- osobie skazanej za przestępstwo skarbowe,
- gdy wszystkie uprawnienia podstawowych jednostek organizacyjnych uczelni do prowadzenia kierunków studiów zostały cofnięte lub wygasły,
- gdy działania lub zaniechania założyciela uczelni uniemożliwiają jej funkcjonowanie zgodnie z prawem.

3. Dostosowanie funkcjonowania uczelni do skutków niżu demograficznego

3.1. Z szacunków Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego wynika, iż studenci studiów stacjonarnych na uczelniach publicznych będą stanowili 71 % ogółu studiujących, studenci studiów niestacjonarnych na uczelniach publicznych - 12 %, a studenci uczelni niepublicznych studiów stacjonarnych i niestacjonarnych - 17 %.

Aby niż demograficzny nie wpłynął na likwidację tych uczelni niepublicznych, które zapewniają wysoką jakość kształcenia oraz rzetelnie stosują prawo, zaproponowano nowe rozwiązania nadzorcze wobec uczelni nie stosujących się do przepisów prawa oraz wobec kierunków studiów, które uzyskały negatywną ocenę Polskiej Komisji Akredytacyjnej.

Projektowane rozwiązania zmierzają do skutecznego zapewnienia studentom oraz kandydatom na studia pełnej i rzetelnej informacji na temat uczelni, które nie przestrzegają prawa, w szczególności praw studentów, zapewniając tym samym ochronę tych uczelni, które gwarantują wysoką jakość kształcenia oraz rzetelnie stosują przepisy prawa.

W ramach nowelizacji przewiduje się wzmocnienie mechanizmów nadzoru w stosunku do uczelni, które nie realizują obowiązków ustawowych, naruszają lub omijają prawo.

Nowe przepisy przewidywać będą, że na stronach internetowych Ministerstwa oraz w odpowiednich systemach informatycznych lub rejestrach, prowadzonych przez ministra, publikowane będą informacje na temat uczelni publicznych i niepublicznych, które uzyskały negatywną ocenę Polskiej Komisji Akredytacyjnej, jak również informacje dotyczące wszczęcia postępowań w sprawie zawieszenia lub cofnięcia uprawnień do prowadzenia kierunków lub też cofnięcia pozwolenia na utworzenie uczelni niepublicznej, a także jej likwidacji.

Wpisy dokonywane będą w terminie 14 dni od daty wszczęcia postępowania administracyjnego albo w terminie 14 dni od daty przekazania przez Prezydium PKA uchwały w sprawie negatywnej oceny jakości kształcenia.

Na podstawie danych, o których mowa powyżej, proponuje się wprowadzenie: a) tzw. „listy ostrzeżeń”, zawierającej informacje o uczelniach w stosunku do których zakończono postępowania w sprawie zawieszenia i cofnięcia uprawnień do prowadzenia studiów na określonych kierunkach, poziomach i profilach kształcenia, cofnięcia pozwolenia na utworzenie uczelni niepublicznej lub jej likwidacji (prawomocne decyzje) oraz b) informacji o toczących się postępowaniach. Listy te mają stanowić rzetelną informację dla kandydatów na studia. Celem wprowadzenia listy ostrzeżeń jest wpływanie na ograniczenie rekrutacji na studia prowadzone nierzetelnie albo z naruszeniem prawa, w tym praw studentów.

Projektowane rozwiązania mają z założenia charakter prewencyjny, ale służyć też będą ochronie praw studentów przed niską jakością kształcenia oraz ograniczeniu przypadków uporczywego naruszania prawa przez uczelnie.

Ponadto otwarcie likwidacji uczelni niepublicznej spowoduje utratę prawa przez tę uczelnię do dotacji podmiotowych z budżetu państwa i zaprzestanie ich przekazywania, z wyłączeniem dotacji na pomoc materialną dla studentów i doktorantów w zakresie

niezbędnym do realizacji zadań przez uczelnię niepubliczną w tym obszarze do końca procesu kształcenia.

3.2. Obowiązująca regulacja ogranicza wzrost liczby studentów na studiach stacjonarnych uczelni publicznych. Wzrost ten nie może być większy w nowym roku akademickim, niż o 2% w stosunku do ogólnej liczby studentów stacjonarnych studiujących w roku bazowym. Aby przeciwdziałać skutkom niżu demograficznego proponuje się zmianę tej regulacji tak, aby wzrost liczby studentów przyjętych na studia stacjonarne nie był wyższy niż o 2% w stosunku do liczby studentów przyjętych na studia stacjonarne w poprzednim roku akademickim. Wyrażanie zgody przez ministra będą uzależnione dodatkowo od struktury kierunków studiów, osiągnięć uczelni w określonych dziedzinach nauki i zakresu kształcenia związanego z tymi osiągnięciami, a także od zapotrzebowania rynku pracy na absolwentów poszczególnych kierunków studiów. W wyjątkowych przypadkach uregulowanych rozporządzeniem ministra, będzie mógł on wydać zgodę na zwiększenie liczby nowo przyjmowanych studentów stacjonarnych w dotychczas realizowanym trybie.

Powinno to doprowadzić do zmniejszenia wpływu niżu demograficznego na zmiany w strukturze kształcenia w Polsce oraz poprawy jakości studiów realizowanych w trybie stacjonarnym i niestacjonarnym.

3.3. Konsekwencje niżu demograficznego powinny być szansą na stałe wzmacnianie etosu i marki uczelni w Polsce, w szczególności poprzez zaangażowanie pracowników uczelni w zgodne z przepisami i zasadami dobrych praktyk akademickich wykonywanie obowiązków służbowych.

Odrębna grupa propozycji dotyczy doprecyzowania postępowania dyscyplinarnego prowadzonego wobec nauczycieli akademickich naruszających prawo lub obowiązki służbowe w celu zapobieżenia zdarzającym się obecnie przypadkom niesankcjonowania tych naruszeń lub przypadkom niewszczywania go, pomimo wystąpienia przesłanek określonych w ustawie, uniemożliwiających pokrzywdzonym innym pracownikom uczelni lub studentom dochodzenie swoich praw.

Zostanie wprowadzony obowiązek wszczęcia postępowania w terminie trzech miesięcy od dnia powzięcia wiadomości o popełnieniu czynu podlegającego odpowiedzialności dyscyplinarnej. W przypadku niewszczęcia postępowania wyjaśniającego rzecznik dyscyplinarny zostanie zobowiązany do przekazania informacji o przyczynach niewszczęcia postępowania i dokumentacji w sprawie ministrowi nadzorującemu uczelnię. Taki sam obowiązek będzie nałożony na rektora, który odmówi przekazania rzecznikowi

dyscyplinarnemu wiadomości o popełnieniu czynu uzasadniającego wszczęcie postępowania wyjaśniającego.

Przewiduje się wprowadzenie możliwości kierowania spraw do rzecznika dyscyplinarnego przy ministrze właściwym do spraw szkolnictwa wyższego przez innych ministrów nadzorujących uczelnie.

W ustawie zostanie uregulowany nowy organ kolegialny. Rzecznicy dyscyplinarnej ministra będą tworzyć Konwent Rzeczników przy ministrze właściwym do spraw szkolnictwa wyższego. Konwent przy zachowaniu obowiązków i uprawnień przypisanych rzecznikom dyscyplinarnym, przejmie również zadania realizowane dotychczas przez Zespół do Spraw Dobrych Praktyk Akademickich, który ulegnie rozwiązaniu.

Do zadań Konwentu Rzeczników będą należały m.in. współpraca z rzecznikami dyscyplinarnymi w uczelniach, formułowanie opinii i wniosków w sprawach dotyczących dobrych praktyk w nauce i pracy akademickiej, czy też opinii na wnioski uczelniane komisji dyscyplinarnych, a także inicjowanie projektów określających zasady dobrych praktyk w nauce i szkolnictwie wyższym. Ukonstytuowanie w ustawie takiego zespołu ekspertów, składającego się z prawników oraz ekspertów reprezentujących wszystkie obszary wiedzy, ma na celu poprawę jakości postępowań dyscyplinarnych prowadzonych przez uczelniane komisje dyscyplinarne.

3.4. Proponowane regulacje mają na celu zagwarantowanie praw podmiotowych studentów przez uniemożliwienie wprowadzania nowych opłat w trakcie studiów oraz wprowadzenie terminu na podpisywanie z kandydatami na studia/studentami umów w sprawie warunków odpłatności związanych ze studiami. Zgodnie z postulatami środowiska studenckiego uczelnia będzie zobowiązana do dopełnienia tego terminu nie później niż 30 dni po rozpoczęciu zajęć, przy jednoczesnym zobowiązaniu uczelni, że opłaty, w tym za studia, będą mogły być pobierane dopiero po podpisaniu umowy. Uczelnia określając zasady pobierania opłat, będzie określała także wzór umowy. Zasady pobierania opłat oraz wzór umowy będą publikowane na stronie internetowej uczelni.

Proponuje się modyfikację kryteriów przyznawania stypendium ministra za wybitne osiągnięcia naukowe. Obecnie przepis umożliwiał ubieganie się o stypendium wyłącznie na podstawie wysokiej średniej ocen. Po wprowadzeniu zmian obok wyróżniania się w nauce warunkiem otrzymania stypendium ministra będzie również posiadanie osiągnięć naukowych, artystycznych lub sportowych. Wprowadzone zostaną również stypendia wypłacane z Funduszu Pomocy Materialnej dla najlepszych studentów 1. roku studiów. Stypendia te będą przyznawane na podstawie wysokiej liczby punktów uzyskanych na maturze z tych

przedmiotów, które brane są pod uwagę przy rekrutacji na określony kierunek studiów w danej uczelni lub na podstawie liczby punktów przyznanych w postępowaniu kwalifikacyjnym. Propozycja uregulowania prawa studentów pierwszego roku studiów do ubiegania się o stypendium rektora dla najlepszych studentów stanowi uzupełnienie uprawnień do tej formy wsparcia o nową grupę beneficjentów, analogicznie do uprawnień doktorantów w zakresie stypendium dla najlepszych doktorantów. Nowa, rozszerzona formuła stypendium rektora dla najlepszych studentów umożliwi wybitnym młodym ludziom otrzymywanie od początku studiów wsparcia finansowego, którego celem jest ułatwienie rozwijania talentów. Jednocześnie perspektywa otrzymania przez najlepszych maturzystów wsparcia już na samym początku kształcenia w uczelni, pozytywnie wpłynie na podejmowanie przez uzdolnionych licealistów decyzji o studiowaniu w polskich uczelniach.

Uregulowana zostanie możliwość ubiegania się przez studentów będących żołnierzami zawodowymi oraz funkcjonariuszami służb państwowych o świadczenia pomocy materialnej, w przypadku gdy podejmują studia na uczelni. Z możliwości ubiegania się o stypendium socjalne wyłączeni byłiby ci, którzy zostali skierowani na studia przez właściwy organ wojskowy lub którym udzielono pomocy w pobieraniu nauki na podstawie przepisów o służbie wojskowej żołnierzy zawodowej. Analogiczne rozwiązanie zostanie przyjęte także w przypadku funkcjonariuszy służb państwowych. O wprowadzenie takiej regulacji występował Rzecznik Praw Obywatelskich.

Uwzględniając postulaty studentów, będzie wprowadzone upoważnienie ustawowe dla ministra do wydania rozporządzenia określającego warunki, jakim powinny odpowiadać uczelniane regulaminy przyznawania pomocy materialnej.

Uregulowane zostaną uprawnienia laureatów konkursu „Diamentowy Grant” w zakresie zagwarantowania im dostępności do kształcenia na studiach doktoranckich.

W związku z licznymi sygnałami dotyczącymi słabości oceny okresowej nauczycieli akademickich, w tym dokonywanej przez studentów, proponuje się wprowadzenie do ustawy upoważnienia do wydania rozporządzenia określającego sposób i tryb dokonywania oceny okresowej nauczycieli akademickich. Celem wprowadzenia do ustawy tego upoważnienia jest stworzenie wspólnych zasad regulujących dokonywanie ocen nauczycieli akademickich przez właściwe organy uczelni. Dotychczasowa praktyka dowodzi, że obecna regulacja nie stanowi wystarczającego narzędzia gwarantującego osiągnięcie celów założonych przez ustawodawcę. Poza tym z informacji uzyskiwanych przez resort wynika, że uczelnie nie zawsze wywiązują się ze swoich obowiązków w zakresie uwzględniania opinii studentów i doktorantów na temat jakości prowadzonych przez nauczycieli akademickich zajęć. Przykłady niewłaściwych działań uczelni w tym zakresie obejmują m.in. niezachowanie anonimowości

i reprezentatywności ankiet studentów i doktorantów. Dlatego też niezbędne jest przyjęcie rozporządzenia, które pomoże uszczegółwić zasady, jakimi powinny kierować się organy uczelni przy dokonywaniu oceny nauczycieli akademickich.

Ze względu na potrzebę dostępności rzetelnych, obiektywnych i porównywalnych danych na temat losów zawodowych absolwentów dla opinii publicznej, Rządu i kandydatów na studia, a także w reakcji na liczne postulaty uczelni, aby wesprzeć podejmowane przez nie wysiłki w zakresie monitorowania karier zawodowych absolwentów, Minister Nauki i Szkolnictwa Wyższego będzie prowadził ogólnopolski system monitorowania karier zawodowych absolwentów. Proponuje się, aby minister dokonywał monitorowania corocznie, na podstawie danych o absolwentach pochodzących z istniejącego Systemu Informacji o Szkolnictwie Wyższym oraz przekazanych przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych zanonimizowanych danych jednostkowych ewidencjonowanych na kontach ubezpieczonych i kontach płatników składek. Połączenie danych pochodzących z Systemu Informacji o Szkolnictwie Wyższym i z ZUS oraz ich anonimizacja będzie dokonywała się w ZUS, co sprawi, że dane administrowane przez ZUS w żaden sposób nie będą narażone na utratę poufności. Dane absolwentów (PESEL oraz informacje dotyczące ukończonej uczelni oraz ukończonego kierunku studiów) pochodzące z istniejącego już Systemu Informacji o Szkolnictwie Wyższym będą raz w roku przekazywane przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego do ZUS oraz będą łączone z danymi ZUS przez sam Zakład za pomocą istniejącego systemu informatycznego ZUS-u. ZUS, w uzgodnionym z MNiSW terminie, przekazywałby do MNiSW, w formie zanonimizowanej (a zatem pozbawionej PESEL-u) dane jednostkowe nieidentyfikowalne, zawierające uprzednio przekazane przez MNiSW informacje nt. ukończonej przez absolwenta uczelni i kierunku, połączone z wybranymi danymi określającymi historię statusu absolwenta na rynku pracy oraz umożliwiającymi analizę wpływu ukończonych studiów na powodzenie na rynku pracy. Analizy danych jednostkowych nieidentyfikowalnych dokona natomiast Ministerstwo, a wyniki tej analizy, w postaci zagregowanej, udostępni uczelniom oraz opinii publicznej. Tym samym po raz pierwszy dostępne staną się w Polsce obiektywne dane nt. zatrudnialności absolwentów określonych kierunków i określonych uczelni. System ten umożliwi prowadzenie właściwej polityki w zakresie kształcenia, uczelniom dostarczy informacji będących podstawą do zmiany struktury prowadzonych kierunków studiów, a kandydatom na studia informacji pomocnych w wyborze uczelni i kierunku studiów. Ustawowy obowiązek prowadzenia monitorowania losów absolwentów przez każdą uczelnię z osobna zostanie zastąpiony ogólnopolskim systemem monitorowania prowadzonym przez Ministra. Uczelnie będzie natomiast mogła dostępne w postaci zagregowanych danych wyniki

z ogólnopolskiego systemu uzupełnić własnym monitoringiem karier zawodowych swoich absolwentów. Badania te mogą być dostosowane do specyfiki uczelni oraz służyć pogłębionej analizie wybranych aspektów karier zawodowych absolwentów i jako takie powinny być kontynuowane. Mogą być one bowiem istotnym, uzupełniającym wobec badania ogólnopolskiego, źródłem wiedzy dla samych uczelni, ponieważ pozwalają na poznanie „miękkich” (jakościowych) informacji, których nie da się uzyskać na podstawie danych ZUS (np. opinii absolwentów na temat tego, jak postrzegają oni przydatność poszczególnych elementów ukończonych studiów do wykonywanej pracy).

4. Pozostałe zmiany mające na celu doprecyzowanie niektórych rozwiązań w oparciu o doświadczenia z wdrażania nowelizacji przepisów dotyczących szkolnictwa wyższego.

Proponowane regulacje, z których najważniejsze wymieniono poniżej, mają głównie charakter porządkujący, zwiększają efektywność w zarządzaniu uczelniami i precyzują stosowaną w ustawie terminologię.

4.1. W celu zwiększenia efektywności wydatkowania środków publicznych projekt przewiduje wprowadzenie zmian precyzujących dofinansowanie zadań projakościowych przyznawanych jednostkom posiadającym status KNOW lub ocenę wyróżniającą Polskiej Komisji Akredytacyjnej. Proponuje się również wprowadzenie zmian dotyczących prawa do ubiegania się o status KNOW służących identyfikacji najlepszych jednostek w Polsce.

W przypadku centrum naukowego lub konsorcjum naukowego liczba jednostek wchodzących w jego skład została ograniczona do dwóch, przy czym co najmniej jedna z tych jednostek musiałaby być podstawową jednostką organizacyjną uczelni. Przy ubieganiu się o status KNOW uwzględnia się w szczególności jakość prowadzonych badań naukowych oraz jakość kształcenia i współpracę z otoczeniem społeczno-gospodarczym. Jednostka, która otrzymała status KNOW jest finansowana z dotacji projakościowej wypłacanej z części budżetowej 38 - Szkolnictwo wyższe. Projektowana zmiana zwiększy efektywność wykorzystania środków finansowych z dotacji projakościowej. Z uwagi na fakt, że podmiot o statusie KNOW otrzymuje rocznie dofinansowanie w wysokości do 10 mln zł (w ramach dotacji podmiotowej, co w znacznej mierze determinuje przeznaczenie tych środków), bardziej efektywne będzie ich wydatkowanie przez konsorcja o ograniczonej liczbie podmiotów. Wprowadzona zmiana zapobiegnie rozdrobnieniu środków z dotacji projakościowej i tym samym umożliwi lepsze osiągnięcie zakładanych efektów działania podmiotów, które uzyskały status KNOW.

W przypadku centrów naukowych prawo do ubiegania się o status KNOW miałyby tylko te centra, które funkcjonują nie krócej niż 2 lata. Przewiduje się również uszczegółowienie zakresu informacji uwzględnianych przy ustalaniu wysokości oraz trybu przekazywania dotacji z tytułu posiadania statusu KNOW.

Doprecyzowany zostanie także zakres informacji uwzględnianych przy naliczaniu dotacji przeznaczonej na dofinansowanie podstawowych jednostek organizacyjnych uczelni posiadających ocenę wyróżniającą na podstawie opinii Polskiej Komisji Akredytacyjnej.

4.2. Dotychczasowe doświadczenia ze stosowania ustawy wykazują, że konieczne są też zmiany dotyczące potencjalnego przeznaczenia dotacji, które uczelnia niepubliczna może fakultatywnie otrzymać na podstawie art. 94 ust. 5 ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym, odnoszącego się do możliwości dotowania określonych zadań.

Reforma szkolnictwa wyższego z 2011 r. wprowadziła precyzyjne rozwiązania, dzięki którym od 2012 r. dofinansowanie z budżetu państwa o charakterze projekcyjnym mogą otrzymać najlepsze uczelnie zarówno publiczne, jak i niepubliczne. Dotyczy to także dofinansowania uczelni niepublicznych w zakresie prowadzonych stacjonarnych studiów doktoranckich, stąd też należało zmodyfikować katalog celów, zawarty w art. 94 ust. 5 ustawy, na które może być przyznana dotacja z budżetu państwa. Obecne brzmienie przepisu mogłoby prowadzić do podwójnego, a nawet potrójnego finansowania tych samych celów. Dostosowanie przepisów dotyczy także art. 95 ust. 1 i 2 ustawy, w tym zawartego w art. 95 ust. 1 upoważnienia ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego do wydania rozporządzenia określającego warunki i tryb występowania przez uczelnie niepubliczne o dotacje, o których mowa w art. 94 ustawy.

Ponadto proponuje się wprowadzenie obowiązku prowadzenia przez uczelnie niepubliczne odrębnych rachunków bankowych przeznaczonych do gromadzenia środków z budżetu państwa pochodzących z dotacji na realizację zadań określonych w ustawie. Proponowane rozwiązanie jest rozwiązaniem symetrycznym do określonego w art. 92 ust. 2 ustawy zobowiązującego uczelnie publiczne do gromadzenia na odrębnych rachunkach bankowych przychodów własnych i ma na celu zapewnienie większej przejrzystości oraz możliwości kontroli w zakresie gospodarowania środkami pochodzącymi z budżetu państwa.

Wprowadza się także regulację wyłączającą przychody własne uczelni spod rygorów ustawy o finansach publicznych. Wyłączenie spod rygorów ustawy o finansach publicznych będzie dotyczyło przychodów uczelni publicznej, o których mowa w art. 98 ust. 1 pkt 3-7 i 10 ustawy - Prawo o szkolnictwie wyższym, tj.: odpłatności za świadczone usługi edukacyjne, w szczególności za kształcenie, o którym mowa w art. 99 ust. 1 pkt 1a, oraz za kształcenie na

studiach i studiach doktoranckich prowadzonych w formach niestacjonarnych, a także za świadczone przez uczelnie artystyczne usługi artystyczne; opłat za postępowanie związane z przyjęciem na studia; jednorazowych opłat za wydanie dyplomu, świadectwa oraz innego dokumentu związanego z tokiem studiów; odpłatności za usługi badawcze i specjalistyczne, specjalistyczne i wysokospecjalistyczne usługi diagnostyczne, rehabilitacyjne lub lecznicze, a także opłaty licencyjne i przychody z działalności kulturalnej; przychodów z działalności gospodarczej; przychodów z tytułu darowizn, dziedziczenia, zapisów oraz ofiarności publicznej; *przychodów pochodzących z 1% podatku dochodowego od osób prawnych* (po uchwaleniu zmian w ustawie o podatku dochodowym od osób prawnych). Proponowane rozwiązanie powinno sprzyjać bardziej elastycznemu i bardziej efektywnemu zarządzaniu uczelnią, a także myśleniu w kategoriach ekonomicznych przy planowaniu kosztów i przychodów uczelni. Przewiduje się, iż planowana zmiana w szczególności wpłynie na zwiększenie elastyczności w zakresie prowadzenia polityki kadrowej w uczelni; umożliwi wprowadzanie elementów motywacyjnych, podnoszących jakość prowadzonych badań naukowych i dydaktyki oraz działalności organizacyjnej na rzecz uczelni; zachęci do zwiększenia aktywności w poszukiwaniu obszarów kooperacji z sektorem gospodarczym; wpłynie na bliższą współpracę z sektorem przedsiębiorstw; wzmocni wzajemne kontakty z biznesem poprzez wzrost jego zainteresowania prowadzeniem badań na jego rzecz i tworzeniem odrębnych kierunków studiów lub specjalności kształcenia; zachęci do lepszego gospodarowania infrastrukturą lokalową; przysporzy nowych darczyńców, zachęci ich do większej hojności, a także wpłynie na zacieśnienie więzi pokoleniowej absolwentów z uczelnią.

Proponuje się również doprecyzowanie przepisów ustawy o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych. Przepis art. 5 pkt 1 powinien dotyczyć wyłącznie uczelni publicznych. Propozycja ma na celu ujednolicenie terminologii z innymi aktami prawnymi.

4.3. Proponuje się rozszerzenie obecnie funkcjonującego Systemu Informacji o Szkolnictwie Wyższym prowadzonym w systemie informatycznym POL-on o informacje dotyczące doktorantów i świadczeń pomocy materialnej dla doktorantów, a także o informacje dotyczące osób, którym nadano stopień doktora lub doktora habilitowanego w celu opublikowania w Dzienniku Urzędowym Ministra. Zostanie również doprecyzowany zakres danych osobowych zbieranych w Systemie, w tym o drugim imieniu oraz kraju wystawienia dokumentu tożsamości cudzoziemcom.

Do Systemu Informacji o Szkolnictwie Wyższym zostanie dołączone ogólnopolskie repozytorium prac dyplomowych.

W regulacji znalazły się także propozycje prowadzące do docelowego zmniejszenia sprawozdawczości uczelni, przez przejęcie przez POL-on zadania gromadzenia danych zbieranych corocznie przez Główny Urząd Statystyczny w ramach formularzy S-10, S-11 i S-12. Aktualnie zakres danych przekazywanych przez uczelnie - do GUS i do Systemu Informacji o Szkolnictwie Wyższym częściowo pokrywa się. Prezes Głównego Urzędu Statystycznego będzie miał dostęp do danych rozszerzonego Systemu Informacji o Szkolnictwie Wyższym POL-on w zakresie wynikającym z programu badań statystyki publicznej.

4.4. Zmniejszona zostanie liczba punktów ECTS przypisanych do studiów podyplomowych w związku z sygnalizowana przez środowisko akademickie koniecznością ich dostosowania do realizowanych programów i potrzeb słuchaczy i rynku pracy. Jednocześnie regulacja nie zmieni długości samych studiów podyplomowych i intensywności realizacji programu kształcenia.

4.5. Proponuje się określanie wzorcowych efektów kształcenia w drodze komunikatu Ministra, a nie rozporządzeniem. Regulacja zostanie wprowadzona ze względu na konieczność skrócenia procesu legislacyjnego, publikowania wzorcowych efektów kształcenia, będących dobrymi przykładami opisów tych efektów, które nie będą obligatoryjne. Uczelnie będzie mogła skorzystać z wzorcowego opisu efektów kształcenia dla określonego kierunku studiów lub opracować dla tego kierunku własny opis efektów.

4.6. W miejsce obecnej dotacji przedmiotowej udzielanej wydawcom proponuje się wprowadzenie możliwości ustanowienia przez Ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego programu dotyczącego realizacji przez uczelnie zadań związanych z udostępnianiem studentom podręczników akademickich z wykorzystaniem podręczników akademickich wykorzystywanych w procesie kształcenia. Dzięki nowemu rozwiązaniu studenci będą mieli większy dostęp do najlepszych i potrzebnych podręczników.

4.7. Proponuje się uchylene przepisu dotyczącego możliwości zawarcia ponadzakładowego układu zbiorowego pracy dla cywilnych pracowników uczelni publicznych przez ministra nadzorującego uczelnie, ponieważ:

- minister nadzorujący nie jest pracodawcą pracowników uczelni publicznych (jest nim rektor) ani nie ustala już limitu środków na wynagrodzenia w uczelniach.

- minimalna wysokość wynagrodzenia w uczelniach publicznych regulowana jest rozporządzeniem wydanym na podstawie upoważnienia zawartego w art. 151 ustawy - Prawo o szkolnictwie wyższym.

Przepisy rozporządzenia dotyczące warunków wynagradzania za pracę i przyznawania innych świadczeń związanych z pracą dla pracowników zatrudnionych w uczelni publicznej będą obowiązywać do czasu objęcia tych pracowników zakładowym układem zbiorowym pracy lub regulaminem wynagradzania.

4.8. Przewiduje się zmianę obowiązujących regulacji dotyczących tworzenia przez uczelnie spółek i ich funkcjonowania. Wprowadzone zostaną w szczególności zmiany w zakresie funkcjonowania centrów transferu technologii oraz spółek celowych. Uczelnie będą miały większą swobodę w zakresie określania struktury uczelnianych systemów komercjalizacji wyników badań naukowych i prac rozwojowych. Zdefiniowane zostaną pojęcia komercjalizacji wyników badań naukowych i prac rozwojowych, a także komercjalizacji bezpośredniej i komercjalizacji pośredniej. Komercjalizacja pośrednia będzie mogła być realizowana wyłącznie poprzez spółkę celową. Komercjalizacja bezpośrednia będzie natomiast mogła być realizowana przez centrum transferu technologii lub przez spółkę celową. Decyzja o sposobie prowadzenia komercjalizacji bezpośredniej będzie należała do rektora, który będzie mógł powierzyć spółce celowej w drodze umowy zarządzanie prawami własności przemysłowej w zakresie komercjalizacji bezpośredniej. Przepisy te będą bardziej przejrzyste, przez co przyczynią się do usprawnienia procesu komercjalizacji.

4.9. Wprowadzone zostaną rozwiązania przewidujące gwarantowanie pracownikowi uczelni, studentowi lub doktorantowi jako twórcom praw własności intelektualnej prawa autorskiego związanego z prawami majątkowymi (w szczególności w zakresie badań stosowanych), zaś w przypadku komercjalizacji wyników badań naukowych i prac rozwojowych, uczelni przypisane zostanie prawo do udziału w dochodach z tej komercjalizacji. Nowymi przepisami objęci będą również pracownicy i doktoranci PAN i instytutów badawczych.

Proponowane rozwiązanie ma na celu usprawnienie transferu technologii z uczelni do praktyki gospodarczej, zwłaszcza poprzez zmotywowanie naukowców do aktywnego działania na rzecz komercjalizacji. Nowe regulacje powinny wpłynąć na zwiększenie innowacyjności polskich przedsiębiorstw.

Jednym z głównych problemów sygnalizowanych przez środowiska naukowe i przedsiębiorców jest to, że jedynie niewielka część uzyskanych patentów jest komercyjnie wykorzystywana (wskazuje się, że część zgłoszeń dokonywana jest

w celu uzyskania punktów w ramach oceny parametrycznej, zaś same zgłoszenia w niewielkim zakresie mogą być wykorzystywane komercyjnie). Proponowane zmiany w zakresie uwłaszczenia naukowców mają na celu przewyższenie tych problemów, gdyż kładą nacisk przede wszystkim na wdrożenie wyników badań naukowych.

Pozostawienie majątkowych praw własności intelektualnej pracownikom uczelni jako twórcom praw własności intelektualnej obowiązuje w kilku państwach.

Za uwłaszczeniem naukowców uczelni publicznych w Polsce (podobnie jak we Włoszech) przemawia m.in. fakt, iż będzie to stanowić istotny impuls finansowy dla naukowców i motywacje do aktywnych działań w zakresie komercjalizacji wyników prowadzonych przez nich badań, zwłaszcza jeśli komercjalizacją tą nie są zainteresowane uczelnie. Należy założyć, że możliwe kwoty dochodów z tytułu komercjalizacji wynalazków (wyników B+R) będą stanowić znaczący udział w dochodach naukowców ogółem, lub będą odpowiadać wielokrotności rocznych dochodów naukowców - osób fizycznych. W przypadku uczelni/institutów możliwy dochód z komercjalizacji konkretnego wynalazku może stanowić zazwyczaj znikomą część w rocznym budżecie uczelni/institutu. Powoduje to, że naukowcy-wynalazcy powinni posiadać zdecydowanie wyższą motywację do komercjalizowania własnych wynalazków, jeśli będą właścicielami praw majątkowych. Prowadzić to będzie do „uwolnienia” przedsiębiorczości akademickiej krajowych uczelni. Zmiany umożliwią także podniesienie efektywności usług związanych ze wsparciem procesu komercjalizacji, gdyż twórcy będą zainteresowani współpracą z tymi podmiotami (np. centra transferu technologii, brokerzy innowacji), które będą udzielały skutecznego wsparcia (dysponowanie przez naukowców-wynalazców prawami majątkowymi da im swobodę w wyborze podmiotu, z którego usług doradczych i coachingowych będą korzystać, aktualnie - gdy prawa te należą do uczelni/institutów, centra transferu technologii mają zagwarantowany monopol na obsługę procesów komercjalizacji wynalazków z macierzystej uczelni, co w małym stopniu sprzyja efektywności).

Niebagatelny argumentem za tym rozwiązaniem jest też zwiększenie efektywności wykorzystania środków publicznych przeznaczanych na B+R - większa motywacja naukowców komercjalizujących wyniki własnych prac B+R powinna spowodować komercjalizowanie tych wyników na zdecydowanie większą niż dzisiaj skalę, a to powinno zwiększyć dochody uczelni/institutów z tego tytułu (w związku z udziałem uczelni/institutów w zyskach twórców z komercjalizacji wyników B+R) oraz dochody budżetu państwa z podatków dochodowych i podatku od towarów i usług.

4.10. Zmiana nazwy uczelni publicznych będzie dokonywana wyłącznie w drodze rozporządzenia ministra, z pominięciem drogi ustawowej, co znacznie skróci procedurę.

4.11. Konferencji Rektorów Akademickich Szkół Polskich i Konferencji Rektorów Zawodowych Szkół Polskich zostanie nadana osobowość prawna. Jest to postulat środowiska akademickiego, poszerzający zakres uprawnień KRASP i KRZaSP. Rozwiązanie to usprawni funkcjonowanie tych konferencji.

4.12. Rada Główna Nauki i Szkolnictwa Wyższego nie będzie zobligowana do wyrażania opinii w sprawie wniosków o dofinansowanie inwestycji w zakresie dużej infrastruktury badawczej oraz sprawozdania z jego wykonania. Wprowadzone rozwiązanie powinno wpłynąć na znaczne skrócenie procedur.

4.13. Proponuje się zgodnie z rozwiązaniami przyjętymi dla Komitetu Polityki Naukowej wprowadzić zasadę rotacyjnego przewodniczenia pracom Rady Głównej Nauki i Szkolnictwa Wyższego. Zgodnie z opinią Komitetu Polityki Naukowej zasada ta może być upowszechniana jako dobra praktyka także wobec innych ciał kolegialnych o podobnym charakterze. Zakłada się, że pełnienie funkcji przewodniczącego będzie powierzane członkom Prezydium Rady na okres 6 miesięcy.

4.14. Proponuje się zmodyfikowanie zasad tworzenia składu PKA w taki sposób, aby w każdej kadencji „wymianie” podlegało 50 % jej członków. Do struktury wewnętrznej PKA wprowadzony zostanie zespół odwoławczy, w którego skład będą wchodzić członkowie PKA, przy czym członkostwa w zespole odwoławczym nie będzie można łączyć z członkostwem w zespołach działających w ramach obszarów kształcenia.

4.15. W celu usprawnienia postępowania w sprawie odwołania rektora ze względu na rażące naruszenie prawa proponuje się wyznaczenie 30-dniowego terminu na przedstawienie opinii przez KRASP i RGNiSW. Brak opinii w tym terminie będzie równoznaczny z wydaniem opinii pozytywnej.

4.16. Doprecyzowany zostanie zakres danych publikowanych na stronie internetowej Centralnej Komisji do Spraw Stopni i Tytułów i rad jednostek organizacyjnych odnośnie osób, którym nadano stopnie i tytuły, a także zakres informacji o prowadzonych

postępowaniach o nadanie stopni i tytułów. Uszczegółowiony zostanie również zakres danych dotyczący wykazu recenzentów w postępowaniach o nadanie tytułu profesora.

4.17. Doprecyzowane zostaną warunki jakie powinna spełnić osoba, w przypadku wszczęcia postępowania o nadanie tytułu naukowego.

4.18. Prezydent RP w przypadku powzięcia wiadomości o możliwości naruszenia przez kandydata do tytułu profesora praw autorskich zostanie upoważniony do zwracania się do Centralnej Komisji do Spraw Stopni i Tytułów o dołączenie do wniosku o nadanie tytułu profesora opinii Komisji do spraw etyki w nauce przy Polskiej Akademii Nauk.

W przypadku stwierdzenia przez Centralną Komisję nieważności postępowania w sprawie nadania tytułu profesora, osobie której nadano tytuł profesora utraci prawo do posługiwania się tym tytułem.

4.19. Doprecyzowane zostaną przepisy dotyczące szczególnych przypadków zwalniania z konkursu na stanowiska w uczelni. Zwolnienie to ma dotyczyć nauczyciela akademickiego skierowanego do pracy na podstawie umowy zawartej z zagraniczną instytucją naukową, będącego beneficjentem krajowego konkursu o(głoszonego przez NCN lub NCBiR), lub międzynarodowego konkursu na realizację projektu badawczego, na czas realizacji tych projektów. Ponadto nie będzie wymagało przeprowadzania konkursu przedłużenie umowy w przypadku zmiany warunków pracy na tym samym stanowisku, jeżeli pierwsza umowa była zawarta na czas nie krótszy niż trzy lata.

4.20. Podniesiony zostanie wiek nauczycieli akademickich posiadających bierne prawo wyborcze z 65 do 67 lat, pozostawiając niezmienny wiek nauczyciela akademickiego posiadającego tytuł naukowy profesora (70 lat). Podobne rozwiązanie zostanie wprowadzone w przypadku konkursu na funkcje rektora uczelni publicznej. Mając na uwadze ograniczenie konieczności przeprowadzania wyborów uzupełniających (lub konkursów) w trakcie kadencji, proponuje się wobec nauczycieli pełniących funkcje organu jednoosobowego uczelni i ich zastępców przekształcenie (ze względu na wiek) stosunku pracy mianowanych nauczycieli akademickich na stosunek pracy na podstawie umowy o pracę.

4.21. Wprowadzona zostanie możliwość udzielania nauczycielowi akademickiemu posiadającemu stopień doktora (a nie jak dotychczas tylko mianowanemu nauczycielowi

akademickiemu) urlopu naukowego na prowadzenie badań realizowanych poza jednostką macierzystą.

4.22. Proponuje się doprecyzowanie przepisów dotyczących urlopu dla poratowania zdrowia, w szczególności wprowadzenie zmian, zgodnie z którymi orzeczenia o potrzebie udzielenia tego urlopu będzie wydawał lekarz medycyny pracy, a nie lekarz prowadzący.

4.23. Proponuje się wprowadzenie możliwości zlecenia uczelniom wojskowym przez Ministra Obrony Narodowej zadań związanych z działaniem uczelni jako jednostek wojskowych, jeżeli zadania te są niezbędne ze względu na potrzeby obronności i bezpieczeństwa publicznego, stanu klęski żywiołowej lub w celu wykonania zobowiązań międzynarodowych. Wykonanie zadania następowałoby odpłatnie na podstawie umowy ze stroną finansującą wykonanie zadania. Przepis ten będzie dotyczył żołnierzy i kandydatów na żołnierzy.

4.24. Proponuje się usunięcie z ustawy przepisu o obowiązku dokonywania przez Ministra Obrony Narodowej mianowania na stanowisko profesora zwyczajnego lub profesora nadzwyczajnego osoby pełniącej funkcję rektora w uczelniach wojskowych.

4.25. Proponuje się utworzenie ogólnopolskiej bazy streszczeń i recenzji rozpraw doktorskich oraz autoreferatów i recenzji w postępowaniach habilitacyjnych.

4.26. Przewiduje się stworzenie możliwości prawnych przyznawania stypendiów dla najlepszych doktorantów studiów doktoranckich prowadzonych przez instytuty naukowe Polskiej Akademii Nauk (PAN) lub instytuty badawcze na wzór stypendiów ministra dla najlepszych doktorantów studiów doktoranckich prowadzonych w uczelni, tj. stypendium Prezesa PAN lub stypendium ministra nadzorującego określony instytut badawczy. Proponowane rozwiązanie uwzględni postulaty doktorantów PAN. Przyznawanie ww. stypendiów jest działaniem fakultatywnym i powinno być finansowane ze środków własnych PAN oraz budżetów ministrów nadzorujących instytuty badawcze.

4.27. Proponuje się wprowadzenie przepisów, na podstawie których kwalifikacje I i II stopnia uzyskane na podstawie dotychczasowych przepisów stają się odpowiednio stopniami doktora sztuki lub doktora habilitowanego.

4.28. Przewiduje się - na wniosek Ministra Edukacji Narodowej - zmiany w systemie oświaty, dotyczące zakładów kształcenia nauczycieli (kolegia nauczycielskie i nauczycielskie kolegia

języków obcych). Od roku szkolnego 2013/2014 wstrzymany zostanie nabór kandydatów do zakładów kształcenia nauczycieli i tym samym nastąpi stopniowe wygaszanie kształcenia w tych zakładach. Ostatni rok rekrutacji był ogłoszony w Komunikacie w 2009 r. Od 2009 roku obowiązują również przepisy wprowadzone do ustawy - *Prawo o szkolnictwie wyższym*, które do 30 września 2015 r. umożliwiają absolwentom kolegiów po otrzymaniu dyplomu ukończenia kolegium, ubieganie się o dopuszczenie do egzaminu w uczelni i uzyskanie również dyplomu uczelni i tytułu zawodowego licencjata.

5. Akty wykonawcze do ustawy

W związku z proponowaną zmianą przepisów ustawy - *Prawo o szkolnictwie wyższym* niezbędne będzie wydanie przez ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego następujących aktów wykonawczych:

- rozporządzenia w sprawie zasad dokonywania oceny okresowej nauczycieli akademickich,
- rozporządzenia w sprawie warunków, jakim powinny odpowiadać uczelniane regulaminy przyznawania pomocy materialnej,
- rozporządzenia w sprawie warunków prowadzenia studiów na określonym kierunku i poziomie kształcenia,
- rozporządzenia w sprawie tytułów zawodowych nadawanych absolwentom studiów, warunków wydawania dyplomów oraz niezbędnych elementów dyplomów ukończenia studiów i świadectw ukończenia studiów podyplomowych oraz wzoru suplementu do dyplomu,
- rozporządzenia w sprawie szczegółowego trybu postępowania wyjaśniającego i dyscyplinarnego nauczycieli akademickich,
- rozporządzenia w sprawie kryteriów, warunków i trybu ubiegania się o nadanie statusu Krajowego Naukowego Ośrodka Wiodącego,
- rozporządzenia w sprawie sposobu podziału i trybu przekazywania podmiotowej dotacji na dofinansowanie zadań projakościowych z budżetu państwa,
- rozporządzenia w sprawie warunków oceny programowej i oceny instytucjonalnej.